
საკანონმდებლო სიხლენი

შეთანხმება საქართველოს მთავრობასა და ამერიკის შეერთებული შტატების მთავრობას შორის თავდაცვის სფეროში თანამშრომლობის შესახებ

ENFO ჩაჩაპა*

შეთანხმებას საქართველოს მთავრობასა და ამერიკის შეერთებული შტატების მთავრობას შორის თავდაცვის სფეროში თანამშრომლობის შესახებ ხელი მოეწერა 2002 წლის 10 დეკემბერს.

შეთანხმების თანახმად, აშშ-ის მთავრობას შეუძლია, დაიკავოს და ისარგებლოს შენობებითა და ტერიტორიებით, რომლებიც გამოყენებულ იქნება აშშ-ის მთავრობის სამხედრო და სამოქალაქო პერსონალის განსათავსებლად და სატრანსპორტო საშუალებების, ხომალდებისა და საფრენი აპარატების ექსპლუატაციასთან დაკავშირებული სხვადასხვა საქმიანობისათვის. ამ და სხვა დანიშნულებისათვის შენობებისა და ტერიტორიების გამოყენება ხორციელდება ქართულ მხარესთან შეთანხმების საფუძველზე.

საქართველო თავის ტერიტორიაზე განლაგებულ აშშ-ის შეიარაღებულ ძალებს აღმოუჩენს ლოგისტიკურ მხარდაჭერას, რომლის მოცულობაც განსაზღვრულია შეთანხმების დანართში, სადაც დადგენილია ლოგისტიკური უზრუნველყოფის შემდეგი კატეგორიები: განთავსება, ტექნიკური უზრუნველყოფა და სარემონტო მომსახურება, სასმელი და ტექნიკური წყლის მიწოდება; კომუნალური, სამედიცინო, ტრანსპორტით მომსახურება და სხვა სათანადო უზრუნველყოფა. აღნიშნული მომსახურებისათვის აშშ-ის მთავრობა იხდის შესაბამის ანაზღაურებას საქართველოს შეიარაღებული ძალებისა ან მთავრობისათვის არსებულ ტარიფებსა და განაკვეთებზე არანაკლებ ხელსაყრელი ტარიფებითა და განაკვეთებით. აშშ-ის მთავრობის სამხედრო და სამოქალაქო პერსონალი ვალდებულია, პატივი სცეს საქართველოს კანონებს და არ ჩაერიოს საქართველოს საშინაო საქმეებში.

აშშ-ის მთავრობის სამხედრო და სამოქალაქო პერსონალს შეუძლია საქართველოს ტერიტორიაზე შემოსვლა-გასვლა პასპორტებისა და ვიზების გარეშე, პირადობის დამადასტურებელი მოწმობით და ინდივიდუალური ან კოლექტიური ბრძანებით. ვიზები არ მოეთხოვებათ აგრეთვე აშშ-ის მთავრობის კონტრაქტორებსაც.

აშშ-ის მთავრობის სამოქალაქო და სამხედრო პერსონალს დიპლომატიური ურთიერთობების შესახებ ვენის 1961 წლის კონვენციით ადმინისტრაციული და ტექნიკური პერსონალისათვის განსაზღვრული სტატუსით, რომელიც მოიცავს მთელ რიგ პრივილეგიებსა და იმუნიტეტებს.

აშშ-ის სამხედრო და სამოქალაქო პერსონალის დისციპლინური კონტროლის განსაკუთრებული მნიშვნელობის გათვალისწინებით, საქართველოს მთავრობა ანიჭებს აშშ-ის მთავრობას აღნიშნული პერსონალის მიმართ სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების განხორციელების ექსკლუზიურ უფლებას.

---

* საგარეო საქმეთა სამინისტროს საერთაშორისო სამართლებრივი დეპარტამენტის პირველი მდივანი.

შეთანხმების თანახმად, აშშ-ის მთავრობის სამხედრო და სამოქალაქო პერსონალს საქართველოს ტერიტორიაზე ენიჭება იარაღისა და სამხედრო ფორმის ტარების უფლება, სამსახურებრივი მოვალეობების შესრულების მოთხოვნებიდან გამომდინარე.

აშშ-ის ძალების მიერ ან მათი სახელით შექმნილი საქონელი ან მომსახურება თავისუფლდება ყველა სახის გადასახადისა თუ მოსაკრებლისაგან. გადასახადისაგან თავისუფლდება აგრეთვე აშშ-ის პერსონალისა და მათი კონტრაქტორების მიერ შეერთებული შტატებიდან ან საქართველოს ფარგლებს გარეთ სხვა წყაროებიდან მიღებული ნებისმიერი შემოსავალი. აღნიშნული რეჟიმი არ ვრცელდება საქართველოს მოქალაქეებზე. აშშ-ის პერსონალი ხელშეკრულების მოქმედების განმავლობაში თავისუფლდება აგრეთვე საქართველოში იმპორტირებული და საქართველოში შექმნილი ქონების ფლობის, საკუთრების ან სარგებლობის გადასახადებისაგან.

აშშ-ის შეიარაღებულ ძალებსა და კონტრაქტორებს შეუძლიათ, შემოიტანონ ნებისმიერი მონყობილობა, მასალა ან მომსახურება, რომელიც აუცილებელია მათი საქმიანობისათვის საქართველოში. საქართველოში შემოტანილი ნებისმიერი ნივთის იმპორტი და რეექსპორტი არ ექვემდებარება ლიცენზირებას ან სხვა სახის შეზღუდვას და თავისუფლდება ყველა სახის გადასახადისაგან.

საფრენ საშუალებებს, ხომალდებსა და სატრანსპორტო საშუალებებს, რომლებსაც გამოიყენებს აშშ-ის შეიარაღებული ძალები, შეუძლიათ, გადააკვეთონ და დატოვონ საქართველოს ტერიტორია და თავისუფლად გადაადგილდნენ მის ფარგლებში. ისინი თავისუფლდებიან ყველა სახის გადასახადისაგან და არ ექვემდებარებიან ინსპექტირებას.

საქართველოს მთავრობა უზრუნველყოფს აშშ-ის სამხედრო თუ სამოქალაქო პერსონალისა და საკუთრების ხელშეუხებლობასა და უსაფრთხოებას. აშშ კი, თავის მხრივ, უზრუნველყოფს იმ შენობებისა და ტერიტორიების შიდა უსაფრთხოებას, რომლებიც გადაცემულია მათ სარგებლობაში.

აშშ-ის სამხედრო და სამოქალაქო პერსონალს შეუძლია, ისარგებლოს კომუნალური მომსახურებით საქართველოს შეიარაღებული ძალებისა ან მთავრობისათვის არსებულ პირობებზე არანაკლებ ხელსაყრელი პირობებით. მათ აგრეთვე ეძლევათ ნებართვა, ისარგებლონ საკუთარი სატელეკომუნიკაციო სისტემებით, რაც მოიცავს რადიოს-პექტრითა და სიხშირეებით სარგებლობის უფლებას. აღნიშნული განხორციელდება საქართველოს კანონმდებლობის დაცვითა და საქართველოს შესაბამის ორგანოებთან შეთანხმებით.

ამორტიზაციის შემდეგ დარჩენილ ღირებულებას საქართველო აშშ-ის მთავრობას აუნაზღაურებს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ აშშ-ის ძალების მიერ შენობა-ნაგებობებით სარგებლობის პროცესი შეწყდება საქართველოს უშუალო ინიციატივით.

შეთანხმების განმარტებასა და გამოყენებასთან დაკავშირებული ნებისმიერი დავა გადაწყდება მოლაპარაკების გზით და არ გადაეცემა მესამე მხარეს ან რომელიმე ეროვნულ თუ საერთაშორისო სასამართლოს.

დასკვნითი დებულებების თანახმად, შეთანხმება ძალაში შედის საქართველოს მხრიდან შეთანხმების ძალაში შესვლისათვის აუცილებელი შიდასახელმწიფოებრივი პროცედურების დასრულების შესახებ აშშ-ის მხარისათვის შეტყობინების დღიდან, ძალაშია ერთი წლის განმავლობაში და შემდგომში გრძელდება მანამ, სანამ ერთ-ერთი მხარე არ შეატყობინებს წერილობით თავისი განზრახვის თაობაზე – შეწყვიტოს შეთანხმების მოქმედება. შეთანხმებაში შესწორებების შეტანა ხდება შეთანხმების ძალაში შესვლისათვის დადგენილი პროცედურის შესაბამისად.

ვინაიდან, საქართველოს კონსტიტუციისა და საქართველოს „საერთაშორისო ხელშეკრულებების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-14 მუხლის თანახმად, სამხედრო ხასიათის ხელშეკრულებები ექვემდებარება რატიფიცირებას, ზემოხსენებული შეთანხმების ძალაში შესვლის აუცილებელ პირობად განისაზღვრა მისი რატიფიცირება საქართველოს პარლამენტის მიერ. შესაბამისად 2003 წლის 21 მარტს საქართველოს პარლამენტმა მოახდინა მისი რატიფიცირება და შეთანხმება ძალაში შევიდა საქართველოს მხრიდან რატიფიცირების თაობაზე შეტყობინების დღიდან, ანუ 2003 წლის 25 მარტიდან.

ამგვარად, შეთანხმება ანესებს აშშ-ის შეიარაღებული ძალების სამხედრო თუ სამოქალაქო პერსონალისათვის მთელ რიგ პრივილეგიებსა და იმუნიტეტებს, ადგენს შეღავათიან საგადასახადო რეჟიმს, რამაც გამოიწვია გარკვეული წინააღმდეგობები მისი რატიფიცირებისას.

დისკუსიების საგანი გახდა შეთანხმების VII მუხლის დებულებები, რომელთა თანახმადაც, აშშ-ის სამხედრო და სამოქალაქო პერსონალი, ასევე სხვა პირები, საქართველოს ტერიტორიაზე სარგებლობენ იარაღის ტარების უფლებით, აგრეთვე უვიზო მიმოსვლისა თუ სატრანსპორტო საშუალებების გადაადგილებასთან დაკავშირებული დებულებები. თუმცა გასათვალისწინებელია, რომ ამგვარი უფლება ნატოს წევრი ქვეყნების შეიარაღებულ ძალებს მინიჭებული აქვთ ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების წევრ სახელმწიფოებსა და პროგრამაში – „პარტნიორობა მშვიდობისათვის“ – მონაწილე სხვა სახელმწიფოებს შორის მათი შეიარაღებული ძალების სტატუსის შესახებ (FPF SOFA) 1995 წლის 19 ივნისის შეთანხმების თანახმად, რომელიც რატიფიცირებულია საქართველოს პარლამენტის მიერ 1997 წლის 1 მაისს და საქართველოსათვის ძალაშია 1997 წლის 18 ივნისიდან, აგრეთვე, საქართველოსა და აშშ-ს შორის წვრთნისა და აღჭურვის შესახებ ნოტების გაცვლის გზით დადებული შეთანხმებით, რომელიც ასევე რატიფიცირებულია საქართველოს პარლამენტის მიერ 2002 წლის 12 აპრილს, ძალაშია და საქართველოს კანონმდებლობის განუყოფელი ნაწილია. რაც შეეხება სხვა პრივილეგიებსა და იმუნიტეტებს, აშშ-ის სამოქალაქო და სამხედრო პერსონალს ჯერ კიდევ საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობასა და აშშ-ის მთავრობას შორის ჰუმანიტარული და ტექნიკური-ეკონომიკური დახმარების ხელშეწყობისათვის თანამშრომლობის თაობაზე 1992 წლის 31 ივლისს ხელმოწერილი ხელშეკრულებით მიენიჭა დიპლომატიური ურთიერთობების შესახებ ვენის 1961 წლის კონვენციით ადმინისტრაციული და ტექნიკური პერსონალისათვის განსაზღვრული სტატუსი. ამავე შეთანხმებით დადგენილია შეღავათიანი საგადასახადო რეჟიმიც.

გარკვეული უთანხმოება გამოიწვია შეთანხმების X მუხლმა, რომლის თანახმადაც, აშშ-ის შეიარაღებულ ძალებს უფლება ეძლევათ, შემოიტანონ საქართველოში ნებისმიერი მოწყობილობა, ნაწილები, მასალა ან მომსახურება. გამოითქვა მოსაზრება, რომ ფრაზა „ნებისმიერი მოწყობილობა“ ატარებდა მეტად განზოგადებულ ხასიათს და უშვებდა საქართველოს ტერიტორიაზე აკრძალული იარაღისა თუ მოწყობილობების შემოტანის შესაძლებლობას. ამგვარი ვარაუდი უსაფუძვლოა, ვინაიდან მსგავსი ქმედებების განხორციელება შეუძლებელია როგორც თავად შეთანხმების, ასევე საქართველოს კანონმდებლობისა და სხვა უნივერსალური საერთაშორისო ხელშეკრულებების საფუძველზე. პირველ რიგში აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ ეს მუხლი ეხება მხოლოდ იმ მოწყობილობებს, რომლებიც აუცილებელია აშშ-ის შეიარაღებული ძალების საქმიანობისათვის საქართველოში. ამასთან, ამავე შეთანხმების IV მუხლის თანახმად, აშშ-ის შეიარაღებული ძალები თუ სამოქალაქო პერსონალი მოქმედებს საქართველოს კანონმდებლობის ფარგლებში. ამავე დროს, აშშ-ს, ისევე როგორც საქართველოს ნაკისრი აქვთ მასობრივი განადგურების იარაღის აკრძალვის სფეროში თანამშრომლობის ვალდებულება, როგორც ორმხრივი ხელშეკრულებების, ისე მრავალმხრივი საერთაშორისო ხელშეკრულებების საფუძველზე და მონაწილეობენ ბირთვული, ბაქტერიოლოგიური, ტოქსიკური თუ ქიმიური იარაღის აკრძალვის შესახებ საერთაშორისო კონვენციებში.

საქართველოსა და ამერიკის შეერთებულ შტატებს შორის სამხედრო სფეროში თანამშრომლობა დაიწყო ჯერ კიდევ 1997 წელს და გრძელდება დღემდე, თუმცა ხელშეკრულებების უმრავლესობა შეეხება სამხედრო თანამშრომლობის კონკრეტულ, სპეციფიკურ მიმართულებებს. 2002 წლის 10 დეკემბრის შეთანხმება თავდაცვის სფეროში თანამშრომლობის შესახებ შეიძლება ჩაითვალოს საქართველოსა და აშშ-ს შორის სამხედრო სფეროში თანამშრომლობის „ჩარჩო“ დოკუმენტად, რომლის ხელმოწერაც, თავის მხრივ, განიხილება ურთიერთობების ახალი სტრატეგიული პარტნიორობის ეტაპზე გადასვლისათვის აუცილებელ სამართლებრივ წინაპირობად.

საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში მიმდინარე რეფორმების უმნიშვნელოვანეს ეტაპზე პრიორიტეტული მნიშვნელობა ენიჭება ორ ქვეყანას შორის თანამშრომლობის გაღრმავებას და ძირითადი პრინციპების განსაზღვრას, რასაც უშუალოდ ემსახურება აღნიშნული შეთანხმება.

გარდა ამისა, აღნიშნული შეთანხმება განიხილება საქართველოში მიმდინარე ქართულ-ამერიკული „წვრთნისა და აღჭურვის“ პროგრამის წარმატებით განხორციელების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ფაქტორად.

ზემოაღნიშნული შეთანხმება ხელს შეუწყობს საქართველოსა და აშშ-ს შორის სამხედრო სფეროში სამართლებრივი ბაზის გამყარებას, რაც, თავის მხრივ, მნიშვნელოვან ბიძგს მისცემს საქართველოს შეიარაღებული ძალებისა და უსაფრთხოების სტრუქტურების სწრაფ და ეფექტიან რეფორმას, დასავლურ სტანდარტებზე ქართული შეიარაღებული ძალების გადასვლას. ყოველივე ეს შესაძლებელს გახდის საქართველოს ინტეგრაციას ევროპულ და ევროატლანტიკურ სტრუქტურებში, რაც საქართველოს საგარეო პოლიტიკის ერთ-ერთი უმთავრესი პრიორიტეტია.